

Comisia juridică, numiri și imunități

Raport

**asupra proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative
(implementarea unor considerente conținute în Hotărârea Curții Constituționale nr.
10/2023 privind controlul constituționalității Partidului Politic "Șor")
(nr. 232 din 10. 07. 2023)**

Lectura II

Comisia juridică, numiri și imunități a examinat proiectul de lege privind pentru modificarea unor acte normative (*implementarea unor considerente conținute în Hotărârea Curții Constituționale nr.10/2023 privind controlul constituționalității Partidului Politic "Șor"*), prezentat cu titlu de inițiativă legislativă a unui grup de deputați și comunică următoarele.

Scopul proiectului, este de a asigura punerea în aplicare a unui mecanism de prevenție ce rezultă din declararea neconstituționalității unui partid politic și ajustarea cadrului normativ existent referitor la dizolvarea/lichidarea partidelor politice urmare a declarării neconstituționalității acestora de Curtea Constituțională, în contextul în care Înalta Curte a adoptat Hotărârea nr. 10/2023 privind controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”, stabilind prin aceasta neconstituționalitatea partidului și dizolvându-l din momentul pronunțării hotărârii Curții.

Proiectul de lege are ca obiect de reglementare, modificarea art. 16 alin. (2) din *Codul electoral al Republicii Moldova nr. 325/2022*, în sensul includerii unei noi restricții, pentru un termen de 3 ani, asupra dreptului de a fi ales, și anume în cazul persoanelor care la data declarării neconstituționalității partidului politic au făcut parte din organul executiv al partidului politic și care ocupau funcții electivă din partea partidului politic declarat neconstituțional. Totodată, având în vedere că prin *Hotărârea Curții Constituționale nr. 10/2023* s-au dispus și unele aspecte ce țin de efectele hotărârii care sunt divergente de reglementările în materie existente în prezent proiectul propune un șir de intervenții în *Legea privind partidele politice nr. 294/2007* care ar transpune considerentele dispuse de Curte, dar și care ar ajusta corespunzător alte prevederi legale conexe modificărilor operate la Codul electoral.

Proiectul de lege a fost aprobat în prima lectură în ședința plenară din 13 iulie 2023.

Pentru lectura a doua Comisia a examinat amendamentele parvenite din partea deputaților, Avizele Comisiilor permanente, Avizul Guvernului, Avizul Comisiei Electorale Centrale, Raportul de expertiză anticorupție precum și obiecțiile expuse de Direcția generală juridică a Secretariatului Parlamentului.

Totodată, urmate a consultărilor publice, desfășurate pe platformă parlamentară cu participarea reprezentanților partidelor politice și a societății civile, în adresa

Comisiei juridice au parvenit obiecții și propuneri care vizează, în mod principal, trei aspecte importante:

1. Riscurile eventuale pe care le presupune proiectul în raport cu restrângerea dreptului de a fi ales, garantat de articolul 38 alin. (3) din Constituție;
2. Asigurarea respectării principiului stabilității raporturilor electorale, statuat la articolul 11 din Codul electoral, precum și;
3. Asigurarea respectării principiului proporționalității restricției instituite asupra dreptului de a fi ales în raport cu subiecții vizați de această restricție.

Urmare a examinării proiectului prin prisma propunerilor parvenite, Comisia menționează că:

1. În conformitate cu articolul 38 alin. (3) din Constituție, dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, *în condițiile legii*, iar potrivit art. 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, Parlamentul are competența exclusivă să reglementeze prin lege organică sistemul electoral. Astfel, legiuitorul Constituant a lăsat în seama Parlamentului libertatea de a stabili regulile de organizare și de desfășurare a procesului electoral, cu respectarea condițiilor impuse de Constituție.

Remarcăm faptul că unul din elementele esențiale ale statului de drept, în general, și ale sistemului electoral, în special, îl constituie dreptul de vot. Cu toate acestea, dreptul de vot nu face parte din categoria drepturilor absolute (*Hotărîrea Curții Constituționale nr. 15/2015 (organizarea secțiilor de votare în străinătate), § 48*).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, de asemenea, în jurisprudența sa, a reținut că drepturile garantate de art. 3 al Protocolului nr. 1 la *Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale* nu sunt absolute, admițând că poate fi loc pentru „limitări implicite” și statele contractante se bucură de o marjă largă de apreciere în acest domeniu (*Matthews c. Regatului Unit, nr. 24833/94, hotărâre din 18 februarie 1999, § 63*).

Totodată, în *Raportul explicativ la Codul bunelor practici în materie electorală*, adoptat de Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 52-a sesiuni (Veneția, 18-19 octombrie 2002), la paragraful 6, este precizat că, suspendarea drepturilor politice electorale poate opera sub rezerva îndeplinirii următoarelor condiții: privarea trebuie să fie prevăzută de lege, cu respectarea principiului proporționalității, iar condițiile pentru privarea indivizilor de dreptul de a fi ales pot fi mai puțin stricte/măi flexibile decât cele prevăzute pentru dreptul de a fi ales.

2. Cu referire la cel de al doilea aspect, în ceea ce privește respectarea principiului stabilității raporturilor electorale, Comisia juridică, având la bază și opinia Comisiei Electorale Centrale, expuse în Avizul pe marginea proiectului, menționează că prin prisma considerentelor expuse de Curtea Constituțională în jurisprudența sa, a standardelor și recomandărilor internaționale în materie electorală, propunerile de modificare a legislației electorale conținute în art. I din proiect nu prejudiciază principiile stabilității raporturilor electorale, nefiind vizate elementele fundamentale ale dreptului electoral, precum sistemul electoral și modalitatea de constituire a circumscripțiilor electorale sau a organelor electorale. În același timp, Comisia constată

că procesul de ajustare a legislației electorale a demarat anterior începerii perioadei electorale (7 august 2023) și va fi adoptat de Parlament, cu intrarea în vigoarea modificărilor, anterior acestei perioade.

3. Cu privire la cel de al treilea aspect, referitor la critica de proporționalitate a restricției dreptului de a fi ales, Comisia menționează despre faptul că urmare a consultărilor publice dar și a propunerilor parvenite de la autoritățile publice competente, a fost reexaminată redacția propusă pentru art. 16 alin. (2) din Codul electoral. Astfel, în scopul excluderii caracterului disproporționat al normei, din lista subiecților vizati de restricția legală în raport cu dreptul de a fi ales au fost excluși candidații supleanți la funcțiile electivă din partea partidului politic declarat neconstituțional.

În cadrul Comisiei au fost examinate și acceptate Amendamentele Dlui Igor CHIRIAC și a Dnei Veronica ROȘCA referitor la majorarea termenului restricției exercitării dreptului de a fi ales pentru categoriile de persoane prevăzute, de la 3 la 5 ani.

Totodată, la proiect a parvenit un amendament, înregistrat de Dna Olesea STAMATE, prin care se propune ajustarea cadrului legal electoral și conex astfel încât să fie posibil de constatat fapte de corupere a alegătorilor de către organele electorale și dispunerea anulării înregistrării candidatului și/sau a concurentului electoral (partid politic/bloc electoral). Or, sancțiunile administrative propuse fortifică caracterul de prevenție a faptelor prejudiciabile ce urmăresc compromiterea principiului democrației alegerilor.

De asemenea, prin amendament se propune modificarea Codului penal, în sensul majorării pedepsei în cazul acceptării cu bună știință a finanțării partidului politic din partea unui grup criminal organizat. Or, pedeapsa prevăzută la art. 181² alin. (5) din redacția actuală, nu respectă principiul proporționalității, luând în considerare pericolul social generat de implicarea unui grup criminal organizat, într-un proces democratic de o importanță deosebită.

Suplimentar, prevederile amendamentului implică majorarea pedepsei cu închisoarea pentru finanțarea ilegală a partidelor politice, a grupurilor de inițiativă, a concurenților electorali, întrucât practica din ultima perioadă a demonstrat că investigarea acestei infracțiuni este îngreunată și necesită utilizarea tuturor mijloacelor procesuale pentru aflarea adevărului și atingerea scopului legii penale. Din acest considerent, majorarea sancțiunii va face posibilă efectuarea măsurilor speciale de investigații și cercetarea mai eficientă a finanțării ilegale a partidelor.

Adițional, prin amendament se propune completarea Codului penal cu art. 324¹ și 325¹, prin care se introduc două componente infracționale noi – corupere politică pasivă, și respectiv, corupere politică activă.

Necesitatea unor astfel de componente de infracțiune pornește de la imperativul de combatere a fenomenului coruperii politice a persoanelor care exercită un mandat obținut ca rezultat al alegerilor și care urmărește scopul de a instaura o guvernare subordonată intereselor înguste a unor grupări obscure, fenomen care, prin caracterul

său, reprezintă o amenințare pentru instituțiile fundamentale ale statului și viciază procesele politice, administrative, judiciare și atentează la securitatea statului. Instituirea noilor componente de infracțiune va descuraja traseismul politic ce atentează direct la reprezentarea proporțională a opțiunilor politice ale cetățenilor care au participat la alegeri.

Astfel intervenția legiuitorului este iminentă pentru sporirea gradului de corectitudine a proceselor de exercitare a mandatului, oglindirea mai fidelă a voinței corpului alegătorilor în componența organelor de conducere a statului, și, cel mai important, garantarea unui climat favorabil dezvoltării democratice a societății, coroborat cu întărirea statului de drept.

Amendamentul a fost avizat pozitiv de Comisia Electorală Centrală, a fost dezbătut în cadrul Comisiei juridice și susținut de membrii Comisiei.

Decizia Comisiei aferent amendamentelor și recomandărilor parvenite din partea deputaților, din partea Guvernului a Comisiei Electorale Centrale, precum și din partea reprezentanților partidelor politice și a societății civile este reflectată în sinteză, care este parte componentă a prezentului Raport.

În rezultatul discuțiilor avute pe marginea proiectului, Comisia juridică, numiri și imunități, cu votul majorității membrilor săi (7 voturi "pentru") propune proiectul de lege nr. 232 din 10.07.2023 spre examinare și adoptare, în a doua lectură, în cadrul ședinței plenare a Parlamentului.

Președintele Comisiei

Olesea STAMATE

SINTEZA
amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative
(implementarea unor considerente conținute în Hotărârea Curții Constituționale nr. 10/2023 privind controlul constituționalității
Partidului Politic "Șor")
(nr.232 din 10. 07. 2023)
lectura II

Nr. d/o	Textul părții constitutive a proiectului de lege la care se propun amendamente, propuneri, obiecții	Autorul și conținutul amendamentului, propunerii, obiecției	Decizia autorului proiectului
1.	<p>Art.L. – Alineatul (2) din articolul 16 al Codului electoral al Republicii Moldova nr.325/2022 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 426-427, art. 770), se completează cu litera e) cu următorul cuprins:</p> <p>„e) pe o perioadă de 3 ani de la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale privind declararea neconstituționalității unui partid politic, persoanele care la acel moment erau membri ai organului executiv al partidului politic declarat neconstituțional, persoanele care ocupau funcții electivă sau care erau pe listele de candidați supleanți din partea partidului politic declarat neconstituțional.”.</p>	<p><u>Centrul Național Anticorupție</u></p> <p>I. Pentru a asigura transparența în procesul decizional este necesară consultarea CEC, partidelor politice, societății civile, Avocatul Poporului și altor persoane interesate.</p> <p>2. Proiectul riscă să aducă atingere dreptului constituțional de a fi ales, prevăzut la art. 38 din Constituție</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Proiectul a fost supus consultărilor publice cu societatea civilă și partidele politice. Propunerile și sugestiile înaintate pe marginea proiectului au fost examinate și argumentate în tabela de sinteză.</p> <p>Proiectul a fost avizat de CEC.</p> <p>Nu se acceptă. Proiectul este elaborat în vederea executării Hotărârii CC.</p> <p>Dreptul de vot nu face parte din categoria drepturilor absolute (Hotărârea Curții Constituționale nr. 15/2015 (organizarea secțiilor de votare în străinătate), § 48).</p> <p>Curtea Europeană a Drepturilor Omului, de asemenea, în jurisprudența sa, a reținut că drepturile garantate de art. 3 al Protocolului nr. 1 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților</p>

			<p><i>fundamentale</i> nu sunt absolute, admitând că poate fi loc pentru „limitări implicite” și statele contractante se bucură de o maijă largă de apreciere în acest domeniu</p>
<p>2.</p>		<p>Guvernul RM</p> <p>1. În contextul prevederii de la art. I din proiect, credem că este judicios a fi analizate fiecare din categoriile de subiecți vizate de interdicția respectivă prin prisma proporționalității consecințelor antrenate de declararea neconstituționalității partidului politic cu care aceștia au vreo legătură. În situația dată, expunem opinia că impunerea interdicției de a fi ales pentru o perioadă de 3 ani de la pronunțarea hotărârii Curții Constituționale prin care a fost declarat neconstituțional un partid politic față de acele persoane care figurau pe listele de candidați supleanți din partea partidului respectiv aparent se prezintă a fi o măsură excesivă.</p> <p>În sprijinul acestei idei considerăm că se poate reține faptul că o persoană care nu a ocupat o funcție electivă în baza susținerii partidului neconstituțional, ci doar este legată de acesta prin faptul că a fost inclusă pe listele de supleanți ai partidului respectiv, nu are o posibilitate la fel de efectivă de a influența procesele interne care se desfășoară în cadrul partidului dat (atât la nivel național, cât și local), comparativ cu titularul unei funcții electivă/de demnitate publică, care îi permite acestuia din urmă prin prisma atribuțiilor conferite de lege să asigure, pe de o parte, transpunerea programului de activitate al partidului în domeniile de care este responsabil, iar pe de altă parte, să participe la diverse platforme legate formal de un anumit statut al participanților, care pot avea un efect chiar și implicit, dar adesea determinant, asupra politicii promovate de partid, ca entitate politică (spre exemplu, ședințe ale fracțiunii partidului din Parlament, reuniuni ale aleșilor locali etc.).</p> <p>Prin urmare, se propune examinarea suplimentară din partea autorilor proiectului a prevederilor corespunzătoare, în vederea excluderii acestei categorii de subiecți de sub interdicția prevăzută la art. I.</p> <p>Cu titlu de recomandare pentru formularea prevederii de la art. I, astfel încât aceasta să se încadreze stilistic în ansamblul prevederilor de la art. 16 alin. (2) din Codul electoral, venim cu următoarea sugestie de formulare a acesteia:</p> <p><i>„e) persoanele, care la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale privind declararea neconstituționalității unui partid politic, dețineau calitatea de membru al organului executiv al partidului politic declarat neconstituțional, precum și persoanele care ocupau funcții electivă din partea partidului politic declarat neconstituțional, pe o perioadă de 3 ani de la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale.”</i></p> <p>2. În actuala formulare, soluția legislativă cuprinsă la art. I riscă să rămână inaplicabilă în practică, în măsura în care la art. 68 din Codul electoral, care se referă la înregistrarea</p>	<p>Se acceptă redacția propusă de Guvern în contextul amendamentelor deputaților I. Chiriac și V. Roșca Lit. e) alin. (2) art. 16 din Codul electoral va avea următoarea redacție:</p> <p>„e) persoanele, care la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale privind declararea neconstituționalității unui partid politic, dețineau calitatea de membru al organului executiv al partidului politic declarat neconstituțional, precum și persoanele care ocupau funcții electivă din partea partidului politic declarat neconstituțional, pe o perioadă de 5 ani de la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale.”</p>

		<p>concurenților electorali, nu se va regăsi o eventuală normă de trimitere la interdicția propusă prin proiectul în cauză. În acest sens, ca o soluție la caz ar putea fi intervenția în cuprinsul art. 68 alin. (1) lit. f) din Codul electoral prin care textul „art. 16 alin. (2) lit. c) și d)” s-ar substitui cu textul „art. 16 alin. (2) lit. c)-e)”.</p> <p>3. Ar fi oportun a se examina și o intervenție în cuprinsul art. 102 din Codul electoral, prin care s-ar completa alin. (5) (<i>referitor la anularea înregistrării subiectului electoral</i>) cu o literă nouă, cu următorul cuprins: „e) constatarea existenței restricțiilor stabilite la art. 16 alin. (2) lit. c)-e) și nedecларate de candidat în condițiile art. 68 alin. (1) lit. f) ”.</p>	<p>Se acceptă. Art. I din proiect se completează cu modificări la art. 68 din Codul electoral.</p> <p>Se acceptă. Art. I se completează cu modificări art. 102 alin. (5) din Codul electoral.</p>
3.		<p>Comisia Electorală Centrală</p> <p>1. Comisia observă că procesul de ajustare a legislației electorale a demarat anterior începerii perioadei electorale (în cazul de față 7 august 2023), iar, pentru predictibilitatea și stabilitatea cadrului normativ electoral, amendamentele formulate necesită a fi aprobate de organul legislativ, cu intrarea în vigoare a acestora anterior acestei perioade.</p> <p>2. Apreciind conținutul noimei propuse la art. 16 alin. (2) lit. e) din Codul electoral nr. 325/2022, prin prisma criteriilor de proporționalitate, considerăm că lista subiecților cărora le va fi aplicată necesită a fi revzută. Interdicția urmează a fi aplicată inclusiv candidaților supleanți, confirmați pe lista partidului politic declarat neconstituțional, însă, în exercitarea atribuțiilor de atribuire a mandatului de consilier la survenirea vacanței acestuia, Comisia atestă că nu toți candidații declarați supleanți își dau consimțământul de a te fi atribuit mandatul. Respectiv, nu au participat la administrarea treburilor publice din partea acestui partid.</p> <p>Mai mult, acceptarea formulei de sancționare a candidaților supleanți prin restricționarea dreptului de a fi ales se califică ca fiind disproporționată în raport cu sancțiunile aplicate de Curtea Constituțională prin Hotărrea sa nr. 10/2023. În acest sens, Curtea notează că acceptă ideea că în anumite cazuri ar putea fi necesară anularea mandatelor de deputat, însă în acest caz interdicția aplicată deputaților/consilierilor de a mai reprezenta partidul declarat neconstituțional și interdicția de a se afilia altor fracțiuni este mai potrivită. Prin urmare, reprezentanții și membrii partidului politic declarat neconstituțional care la data pronunțării prezentei hotărâri exercită mandate de deputat/consilier vor continua să-și exercite mandatele în calitate de deputați/consilieri independenți, fără dreptul de a se afilia la alte fracțiuni parlamentare/partide politice.</p> <p>În aceeași ordine de idei, includerea restricției de a fi ales în privința persoanelor care ocupau funcții electivă (exercitau mandatul la data pronunțării hotărârii CC) în raport cu candidații supleanți ai partidului politic respectiv se apreciază critic în sensul calificării proporționalității măsurilor aplicate de autoritățile publice, inclusiv sub aspect de prevenție. Această apreciere se justifică și în raport cu speța în care persoanele care au exercitat funcții electivă (primar, consilier etc.) din partea partidului politic respectiv, însă au renunțat la acestea pînă la data pronunțării hotărârii CC, conform proiectului de lege, nu ar cădea sub incidența restricției de a candida la alegeri. Respectiv, deducem că această categorie va putea candida la alegeri, comparativ cu cei</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Se acceptă.</p> <p>Redacția Art. I din proiect a fost reformulată. A fost exclusă de sub incidența restricțiilor candidații supleanți. A se vedea pct. 2.1.</p>

	<p>care, aflându-se pe lista candidaților supleanți, nu au exercitat funcții electivă și vor fi privați de acest drept.</p> <p>3. În vederea aplicării consecvențe și uniforme a propunerii de ajustare a prevederilor art. 16 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022, inclusiv prin implementarea mecanismului eficient de sancționare cu caracter preventiv, atragem atenția asupra necesității operării și altor modificări ale legislației electorale.</p> <p>În acest sens, urmează a fi revizuită redacția art. 68 alin. (1) din Codul electoral nr. 325/2022, prin completarea listei restricțiilor ce vizează dreptul de a fi ales, a căror lipsă necesită a fi confirmată prin declarația candidatului desemnat în alegeri.</p> <p>Astfel, Art. I din proiectul de lege urmează a fi completat, după cum urmează :</p> <p>„La articolul 68 alineatul (1) litera f), sintagma „art. 16 alin. (2) lit. c) și d)” se substituie prin sintagma „art. 16 alin. (2) lit. c), d) și e)”.</p> <p>4. Articolul 102 alineatul (5) se completează cu litera e) cu următorul cuprins:</p> <p>„e) constatarea existenței restricțiilor stabilite la art. 16 alin. (2) lit. c)-e) și nedecarate de candidat în condițiile art. 68 alin. (1) lit. f).”</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Art. I. se completează cu un punct nou în următoarea redacție:</p> <p>” 3. La articolul 68 alineatul (1) litera f), sintagma „art. 16 alin. (2) lit. c) și d)” se substituie prin sintagma „art. 16 alin. (2) lit. c), d) și e)”.</p> <p>Se acceptă.</p> <p>Art. I. se completează cu un punct nou în următoarea redacție:</p> <p>”4. Articolul 102 alineatul (5) se completează cu litera e) cu următorul cuprins: „e) constatarea existenței restricțiilor stabilite la art. 16 alin. (2) lit. c)-e) și nedecarate de candidat în condițiile art. 68 alin. (1) lit. f).”</p>
4.	<p>Directia generală juridică</p> <p>1. Dat fiind faptul că Codul electoral nr. 325/2022 a fost anterior modificat prin Legea nr.132/2023 pentru modificarea unor acte normative, în vederea respectării rigorilor tehnicii legislative, în textul introductiv al art. I din proiect după textul „art. 770),” se va scrie textul „cu modificările ulterioare.”. Obiecția dată o adresăm și prevederilor art. II din prezentul proiect.</p> <p>2. Completarea art. 16 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2022 în vederea restricționării dreptului de a fi ales, pe o perioadă de 3 ani de la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale privind declararea neconstituționalității unui partid politic persoanelor: „care la acel moment erau membri ai organului executiv al partidului politic declarat neconstituțional, persoanele care ocupau funcții electivă sau care erau pe listele de candidați supleanți din partea partidului politic declarat neconstituțional.”</p> <p>Atenționăm autorii că un act normativ propus spre adoptare devine obligatoriu pentru toți cei afectați de prevederile sale odată ce este adoptat și intră în vigoare. Caracterul obligatoriu al actului normativ este crucial pentru menținerea ordinii și funcționarea legală a societății.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Nu se acceptă.</p> <p>Scopul proiectului, este de a asigura punerea în aplicare a unui mecanism de prevenție ce rezultă din declararea neconstituționalității unui partid politic și ajustarea cadrului normativ existent referitor la</p>

Încălcarea sau nerespectarea acestuia poate implica consecințe legale, cum ar fi sancțiuni, penalizări sau chiar pedepse penale, în funcție de gravitatea încălcării și de legislația în vigoare.

Prin urmare, remarcăm că din momentul intrării în vigoare a completării propuse pentru art. 16 alin. (2) din Codul electoral nr. 325/2023, mandatul persoanelor vizate în conținutul acesteia încetează, acești subiecți devenind ineligibili. Acest fapt reiese și din prevederile Hotărârii Curții Constituționale nr. 2/2015 pentru interpretarea articolului 1 alin. (3) combinat cu articolele 69 și 70 din Constituția Republicii Moldova (imunitatea și încetarea mandatului deputatului). Potrivit pct. 133 din HCC nr. 2/2015 încalcarea/pierderea condițiilor de eligibilitate implică două tipuri de consecințe, în funcție de momentul constatării încălcării condițiilor de eligibilitate, înainte sau după validarea alegerilor:

(1) Dacă ineligibilitatea se va dovedi până la validarea rezultatelor alegerilor și expirarea perioadei în care acestea pot fi contestate, mandatul persoanei nu va fi validat;

(2) Dacă ineligibilitatea se va dovedi după validarea rezultatelor alegerilor și expirarea perioadei în care acestea pot fi contestate sau dacă, în timpul mandatului, se va constata unul din cazurile de ineligibilitate prevăzute de Codul Electoral, inclusiv condamnarea prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, persoana se află în incompatibilitate absolută cu calitatea de deputat în Parlament, mandatul acesteia încetând de drept.

Așfel, în lipsa unor reglementări legale exprese, încălcarea condițiilor de eligibilitate după validarea mandatului constituie motiv de incompatibilitate absolută cu calitatea de deputat în Parlament, mandatul urmând a înceta de drept, pentru motive ce derivă din condițiile fundamentale inerente principiului constituțional al preeminenței dreptului.

În aceste condiții considerăm primar să atragem atenția la prevederile pct. 5 și 6 din HCC nr. 10/2023 unde este prevăzut că:

„pct. 5 Reprezentanții și membrii Partidului Politic „Sor” care la data pronunțării prezentei hotărâri exercită mandate de deputat în Parlamentul Republicii vor continua să-și exercite mandatele în calitate de deputați independenți, fără dreptul de a se afilia la alte fracțiuni parlamentare.

6. Reprezentanții și membrii Partidului Politic „Sor” care la data pronunțării prezentei hotărâri exercită mandate reprezentative în organele unităților administrativ-teritoriale de toate nivelele, inclusiv în organele unității teritoriale autonome Găgăuzia, vor continua să-și exercite mandatele ca reprezentanți independenți, fără dreptul de a se afilia la alte fracțiuni”.

În concluzie, neavând în textul proiectului de lege norme tranzitorii, care ar reflecta situația/statutul persoanelor aflate în funcții electivă la etapa adoptării prezentului proiect de lege, în momentul intrării în vigoare a modificărilor propuse la art. 1 din proiect, mandatul persoanelor vizate prin conținutul acestuia – încetează de drept, fapt ce contravine prevederilor constituționale art. 68 - 69, HCC nr. 8/2012 și pct. 5 și 6 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 10/2023.

dizolvarea/lichidarea partidelor politice urmare a declarării neconstituționalității acestora de Curtea Constituțională.

Modificările propuse pentru Codul electoral se operează în sensul includerii unei noi restricții, pentru un termen de 3 ani, asupra dreptului de a fi ales, și anume în cazul persoanelor care la data declarării neconstituționalității partidului politic au făcut parte din organul executiv al partidului politic și care ocupau funcții electivă din partea partidului politic declarat neconstituțional.

Reieșind din jurisprudența CC este apanajul Curții să soluționeze situația/statutul persoanelor aflate în funcții electivă la momentul declarării neconstituționalității partidului pe care îl reprezintă.

5.		<p>CRJM</p> <p>1. Propunere: Art.I. – Alineatul (2) din articolul 16 al Codului electoral al Republicii Moldova nr.325/2022 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 426-427, art. 770), se completează cu litera e) cu următorul cuprins:</p> <p>„e) pe o perioadă de 3 ani de la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale privind declararea neconstituționalității unui partid politic, persoanele care la acel moment erau membri ai organului executiv al partidului politic declarat neconstituțional;</p> <p>Argumentare: Norma prevăzută la lit. e) constituie o ingerință în dreptul fundamental privind libertatea de asociere. În formularea propusă, reglementarea interzice participarea în scrutine electorale pe un termen de 3 ani unui cerc larg de subiecți: (i) persoanelor care făceau parte din organul executiv al partidului politic declarat neconstituțional, (ii) persoanele care ocupau funcții electivă sau (iii) care erau pe listele de candidați supleanți din partea partidului.</p>	<p>Norma propusă la art. 16 alin. (2) lit. e) din Codul electoral a fost revăzută și expusă într-o nouă redacție. A se vedea pct. 2.1.</p>
6.		<p>Deputat Oleseă Stamate</p> <p>Art. I se completează cu punctele 2 și 3 cu următorul cuprins:</p> <p>2.La articolul 54 alineatul (7) va avea următorul conținut:</p> <p>„(7) Încălcarea prevederilor alin. (5) și (6) se constată de organul electoral corespunzător, inclusiv cu suportul organelor de resort de specialitate și celor de drept, iar sumele primite/utilizate se fac venit la bugetul de stat în baza unei hotărâri a Comisiei Electorale Centrale. Actul administrativ de constatare a încălcărilor și după caz a aplicării sancțiunii prevăzute la art.102 alin.(2) lit. a), c) și e) a organului electoral corespunzător, din momentul în care devine incontestabil, se aduce la cunoștința organelor de drept pentru tragerea după caz la răspundere contravențională sau penală în condițiile art.103 și 104.”</p> <p>3. La articolul 102 alineatul (5) se completează cu litera f) cu următorul cuprins:</p> <p>„ f) încălcarea prevederilor art. 54 alin. (6) lit. a).”</p> <p>Argumentare: Procesele electorale, reieșind din natura acestora, sunt limitate în timp, iar procesele penale, care includ garanțiile procesuale, inclusiv statuate de acte internaționale, de regulă esențial depășesc perioada electorală. Prin urmare, atestarea unor fapte de corupere a alegătorilor în cadrul campaniei electorale a unui competitor electoral, conform prevederilor legale actuale, nu poate servi temei pentru reacție din partea organelor electorale atâta timp când nu există finalitatea procesului penal în acest sens prin emiterea unei sentințe definitive de condamnare în baza art.181¹ din Codul penal.</p> <p>De remarcat că, în perioada electorală organele electorale la general și Comisia Electorală Centrală, în special, este deseori sesizată asupra faptelor de corupere a alegătorilor, atestate și de misiuni de observare, inclusiv cele efectuate de organizațiile obștești. Reieșind din criteriile de competență expuse supra, sesizările în cauză se transmit organelor de drept conform competenței pentru examinarea în fond și informarea Comisiei asupra rezultatelor examinării. Acest mecanism</p>	<p>Se acceptă următoarea redacție a normei alineatului (7) :</p> <p>„(7) Încălcarea prevederilor alin. (5) și (6) se constată de organul electoral corespunzător, inclusiv cu suportul organelor de resort de specialitate și celor de drept, iar sumele primite/utilizate se fac venit la bugetul de stat în baza unei hotărâri a Comisiei Electorale Centrale. Actul administrativ de constatare a încălcărilor și după caz a aplicării sancțiunii prevăzute la art.102 alin.(2) lit. a), c) și e) a organului electoral corespunzător, din momentul în care devine incontestabil, se aduce la cunoștința organelor de drept pentru tragerea după caz la răspundere contravențională sau penală în condițiile art.103 și 104.”</p> <p>Se acceptă completarea articolului 102 alineatul (5) cu litera f) cu următorul cuprins:</p>

		<p>s-a dovedit a fi unul mai puțin eficient, întrucât nu corespunde principiului celerității caracteristic procesului electoral.</p> <p>Astfel, ținând cont de faptul că fenomenul coruperii alegătorilor persistă, însă nu este combătut prompt și operativ, în special în cadrul procesului electoral, în vederea neadmirării la funcții electivă a persoanelor care recurg la aceste practici ilegale de influențare a voinței alegătorilor, se atestă necesitatea instituirii unui mecanism eficient de prevenire și combatere.</p> <p>În acest sens, se propune ajustarea cadrului legal astfel încât să fie posibil de constatat fapte de corupere a alegătorilor de către organele electorale și dispunerea anulării înregistrării candidatului și/sau a concurentului electoral (partid politic/bloc electoral).</p> <p>Prin urmare, modificările operate la Codul electoral vin să instituie un nou temei de aplicare a sancțiunii care constă în anularea înregistrării subiecților electorali. Astfel, în cazul constatării de către organul electoral a coruperii alegătorilor sau susținătorilor prin oferirea de bani, bunuri, servicii ori alte foloase în vederea determinării alegătorului/susținătorului să își exercite sau să nu își exercite drepturile electorale în cadrul alegerilor, Comisia Electorală Centrală va aplica sancțiunea anulării înregistrării concurentului electoral. Luând în considerare riscurile și pericolul care-l poate produce fenomenul coruperii alegătorilor, anularea înregistrării concurentului electoral reprezintă o sancțiune proporțională și disuasivă. Or, sancțiunile administrative propuse fortifică caracterul de prevenție a faptelor prejudiciabile ce urmăresc compromiterea principiului democrației alegerilor. Totodată, se diferențiază procedurile electorale de cele contravenționale/penale, acestea nefiind direct interdependente, ceea ce va oferi posibilitatea combaterii fenomenului de corupere a alegătorilor, care atentează la legitimitatea puterii în stat dobândite în urma alegerilor, chiar în perioada electorală.</p>	<p>”f) încălcarea prevederilor art. 54 alin. (6) lit. a).”</p>
7.		<p><u>Deputat Igor CHIRIAC</u></p> <p>La art. I din proiect, care modifică alin. (2) din art. 16 al Codului Electoral al RM nr. 325/2022, la litera e) cifra ”3” se modifică cu cifra ”5”</p>	SE acceptă.
8.		<p><u>Deputat Veronica ROȘCA</u></p> <p>1. La Art. I din proiect, la lit. e) cifra ”3” se substituie cu cifra ”5”.</p> <p>2. Art I din proiect ce prevede modificarea Codului electoral al Republicii Moldova nr.325/2022 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 426-427, art. 770), se completează cu punctul 2.</p> <p>2. Articolul 78, alin (5), se completează cu lit. d) și va avea următorul conținut:</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Se acceptă completarea Art. I din proiect cu un nou punct cu următorul cuprins: ”7. Articolul 78, alin (5), se completează cu lit. d) cu următorul conținut:</p>

”d) Studenții și elevii cu drept de vot înmatriculați la instituții de învățământ în localitatea în care își au înregistrat domiciliul sau reședința temporară mai mică de 3 luni până la data primului tur de scrutin, fiind obligați să respecte următoarele condiții:

- a) să prezinte buletinul de identitate cu fișa de însoțire;
- b) să prezinte carnetul de student cu înscrieri privind instituția de învățământ la care sunt înmatriculați în localitatea respectivă.”

Argumentare: Norma dată este una clară, iar efectele acesteia sunt previzibile pentru destinatari, adică alegători, aceștia având posibilitatea din timp să planifice stabilirea domiciliului, inclusiv sub aspectul realizării drepturilor electorale, ceea ce denotă per general întrunirea criteriului de calitate a prevederii în cauză.

Totodată, o atare categorie masivă de alegători ca studenții, în legătura cu efectuarea studiilor în centre municipale, în afara locului obișnuit de trai, este lipsită de acest drept sub condiția neefectuării studiilor respective. De evidențiat că menținerea privind reședința în căminele studențești se efectuează la începutul fiecărui an de studii, care începe în toamna (aceștia fiind pasibili exmatriculării), iar alegerile locale generale, în condițiile art.159 alin.(1) din Codul electoral se organizează în ultima duminică a lunii octombrie sau prima duminică a lunii noiembrie, iar potrivit art.178 alin.(4) din același cod alegerile locale noi se organizează de două ori pe an - primăvara și toamna.

De menționat că dreptul la educație în corespundere cu art.35 din Constituție este garantat de către stat, precum și cel de dreptul la vot în condițiile art.38 din actul suprem al statului, ambele drepturi nefiind absolute și nu predomină unul fața de altul.

În circumstanțele cadrului legal pertinent, studenții din alte localități decât cele de studii, practic ar fi lipsiți de exercitarea dreptului la vot la alegeri locale generale și la cele locale noi desfășurate pe timp de toamnă, decât în detrimentul exercitării dreptului la studii superioare.

O asemenea abordare este în colizie cu politica statului de încadrare a tinerilor în albia democrației în forma de alegeri prin care se exercită puterea într-un stat de drept.

Mai mult, conducându-se de aceleași raționamente, legiuitorul prin Legea nr.216/2010 a instituit excepție pentru categoria în cauză a alegătorilor în Codul electoral nr.1381/1997, fiind păstrată și în redacțiile ulterioare ale acestuia. Astfel, în cazul alegerilor parlamentare, prezidențiale și al referendumurilor republican, studenții și elevii cu drept de vot înmatriculați în instituții de învățământ într-o localitate în care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședința temporară pot vota la orice secție de votare deschisă în această localitate, fiind obligați să prezinte actul de identitate și carnetul de student/elev al instituției de învățământ din localitatea respectivă (art. 78 alin. (4) din Codul electoral).

În condițiile restricțiilor actuale pentru alegerile locale prevăzute de Codul electoral, ar rezulta că studenții înmatriculați în instituțiile de învățământ în toamna acestui an și care își vor perfecta reședința temporară cu mai puțin de 3 luni până la data primului tur de scrutin, vor trebui să voteze în localitatea unde au avut anterior domiciliul. În cazul studenților și elevilor cu drept de vot, odată cu înmatricularea în instituția de învățământ în localitate unde nu au avut domiciliul,

”d) Studenții și elevii cu drept de vot înmatriculați la instituții de învățământ în localitatea în care își au înregistrat domiciliul sau reședința temporară mai mică de 3 luni până la data primului tur de scrutin, fiind obligați să respecte următoarele condiții:

- a) să prezinte buletinul de identitate cu fișa de însoțire;
- b) să prezinte carnetul de student cu înscrieri privind instituția de învățământ la care sunt înmatriculați în localitatea respectivă.”

	<p>aceștia nu pot anticipa înregistrarea la reședința temporară, pentru a se încadra în termenul de 3 luni. Iar în cazul studenților din anii II și III de studii sau masteranzii, care se află de o perioadă mai îndelungată de timp în localitatea unde își fac studiile și își perfecțiază reședința temporară pentru perioade scurte de timp, refinnoind-o la fiecare început de an de studii, este și mai evidentă necesitatea unei soluții individualizate, pentru a fi posibilă participarea acestora la alegerile locale în unitatea administrativ-teritorială în care se află mai mult de 3 luni de facto.</p>	
<p>Se acceptă. Alin. (5) art. 4 va avea următoarea redacție: „(5) Atributele partidelor politice declarate neconstituționale prin hotărâre a Curții Constituționale nu pot fi utilizate de către alte partide politice, blocuri electorale, alți concurenți electorali, precum și de către participanți la referendum sau grupuri de inițiativă. În cazul în care se constată utilizarea unor asemenea atribute, acesta constituie temei pentru refuzul înregistrării partidului politic de către Agenția Servicii Publice în conformitate cu art. 8 alin. (3) sau, după caz, pentru refuzul înregistrării în calitate de bloc electoral, concurent electoral, participant la referendum sau grup de inițiativă de către organul electoral competent în conformitate cu prevederile art. 64, 68, 114, 140, 192, 200, 221 și 231 din Codul electoral nr. 325/2022.”</p>	<p>Guvernul RM</p> <p>În privința pct. 1 al art. II din proiect (referitor la completarea articolului (4) din lege cu un alineat nou), în urma unei analize de ansamblu a problematicii abordate de această prevedere, considerăm că efectele acesteia urmează a fi extinse suplimentar, astfel încât venim cu următoarea sugestie de formulare a alin. (5):</p> <p>„(5) <i>Atributele partidelor politice declarate neconstituționale prin hotărâre a Curții Constituționale nu pot fi utilizate de către alte partide politice, blocuri electorale, alți concurenți electorali, precum și de către participanți la referendum sau grupuri de inițiativă. În cazul în care se constată utilizarea unor asemenea atribute, acesta constituie temei pentru refuzul înregistrării partidului politic de către Agenția Servicii Publice în conformitate cu art. 8 alin. (3) sau, după caz, pentru refuzul înregistrării în calitate de bloc electoral, concurent electoral, participant la referendum sau grup de inițiativă de către organul electoral competent în conformitate cu prevederile art. 64, 68, 114, 140, 192, 200, 221 și 231 din Codul electoral nr. 325/2022.</i>”</p>	<p>Art. II. – Legea nr. 294/2017 privind partidele politice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 42-44, art. 119) se modifică după cum urmează:</p> <p>1. Articolul 4 se completează cu alineatul (5) cu următorul cuprins:</p> <p>„(5) Atributele partidelor politice declarate neconstituționale prin hotărâre a Curții Constituționale nu pot fi utilizate de către alte partide politice, blocuri electorale și alți concurenți electorali. În cazul în care se constată utilizarea unor asemenea atribute, acesta constituie temei pentru refuzul înregistrării partidului politic de către Agenția Servicii Publice în conformitate cu art. 8 alin. (3) sau, după caz, pentru refuzul înregistrării de către Comisia electorală centrală a blocului electoral sau a altui concurent electoral în conformitate cu prevederile art. 64 și 68 din Codul electoral.”</p>

10.	<p>Comisia Electorală Centrală</p> <p>1. În scopul asigurării aplicării consecvente a interdicțiilor propuse la articolul 4 din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice (Art. II din proiectul de lege) considerăm oportun modificarea prevederilor art. 70 alin. (4) și art. 73 alin. (3) din Codul electoral nr. 325/2022, după cum urmează:</p> <p>„Articolul 70 alineatul (4), primul enunț se completează la final cu textul „, precum și atribuțiile partidelor politice declarate neconstituționale”.</p> <p>2. La articolul 73 alineatul (3), textul „Nu se admite identitatea sau similitudinea elementelor de identificare ale concurenților electorali” se substituie prin textul „Nu se admite identitatea sau similitudinea elementelor de identificare ale simbolurilor electorale, inclusiv ale celor utilizate de partidele politice declarate neconstituționale”.</p> <p>3. La punctul I se propune o nouă redacție pentru articolul 4 alineatul (5) după cum urmează:</p> <p>„(5) Atribuțiile partidelor politice declarate neconstituționale prin hotărâre a Curții Constituționale nu pot fi utilizate de către alte partide politice, blocurile electorale, concurenții electorali, participanți la referendum sau grupuri de inițiativă. În cazul în care se constată utilizarea unor asemenea atribuție, acesta constituie temei pentru refuzul înregistrării partidului politic de către Agenția Servicii Publice în conformitate cu art. 8 alin. (3) sau, după caz, pentru refuzul înregistrării în calitate de bloc electoral, concurent electoral, participant la referendum sau grup de inițiativă de către organul electoral competent în conformitate cu prevederile art. 64, 68, I 14, 140, 192, 200, 221 și 231 din Codul electoral nr. 325/2022.”</p> <p>Argumentare: Potrivit Codului electoral nr. 325/2022, competența de a înregistra concurenții electorali și grupurile de inițiativă în cadrul alegerilor locale, precum și participării la referendumul local, o are consiliul electoral de circumscripție. Prerogativa Comisiei în acest sens intervine la alegerile parlamentare, alegerile prezidențiale și referendumuri, precum și la înregistrarea blocurilor electorale pentru toate tipurile de scrutin.</p> <p>Cu referire la propunerea privind lărgirea cercului de subiecți, aceasta o considerăm judicioasă și are ca scop instituirea unui tratament egal în/la raporturile electorale ale tuturor subiecților reglementați de Codul electoral nr. 325/2022.</p>
	<p>Se acceptă.</p> <p>Art. I. se completează cu două puncte noi cu următorul cuprins:</p> <p>”4. Articolul 70 alineatul (4), primul enunț se completează la final cu textul „, precum și atribuțiile partidelor politice declarate neconstituționale”.</p> <p>”5. La articolul 73 alineatul (3), textul „Nu se admite identitatea sau similitudinea elementelor de identificare ale concurenților electorali” se substituie prin textul „Nu se admite identitatea sau similitudinea elementelor de identificare ale simbolurilor electorale, inclusiv ale celor utilizate de partidele politice declarate neconstituționale”.</p> <p>Se acceptă.</p> <p>Norma a fost expusă în redacția propusă de Guvern.</p>

	<p>În același timp, CEC observă că amendamentul ce vizează refuzul de înregistrare în calitate de concurent electoral se răsfrânge doar la o etapă a procesului electoral, adică înregistrarea în cursa electorală. Cu toate acestea, există ipoteza ca atribuțiile partidului politic declarat neconstituțional să fie utilizate în cadrul desfășurării campaniei electorale sau în cadrul campaniei de colectare a semnăturilor susținătorilor, adică după înregistrarea de către organul electoral.</p>	
<p>Se acceptă.</p> <p>Se acceptă.</p>	<p>Direcția generală juridică</p> <p>1. În vederea respectării rigorilor tehnicii legislative, în textul introductiv al art. II din proiect cifrele „2017” se vor substitui prin cifrele „2007” (<i>care este de fapt anul adoptării Legii nr. 294</i>) iar după textul „art. 119” se va scrie textul „cu modificările ulterioare.”</p> <p>2. La art. II din proiect pct. 1, cifra „(4)” se va scrie fără paranteze; Prin Legea nr. 95/2015 alin. (5) al art. 4 din Legea nr. 294/2007 a fost abrogat (<i>Hotărârea Curții Constituționale nr. 12/2013 - norma respectivă a fost declarată neconstituțională</i>).</p> <p>Potrivit pct. 34 din Metodologia de tehnică legislativă aplicată la redactarea proiectelor de acte normative, atunci când actul normativ se completează cu un element structural nou care trebuie plasat după un element abrogat, elementului nou i se atribuie numărul imediat următor numărului elementului abrogat sau, dacă acest lucru nu este posibil, numărul elementului imediat anterior celui abrogat cu indicele corespunzător. Astfel, întru asigurarea respectării rigorilor tehnicii legislative completarea propusă pentru art. 4 din Legea nr. 294/2007 trebuie să fie numerotată cu cifra „(6)” și nu „(5)” după cum se propune în proiect.</p>	
<p>Se acceptă.</p> <p>Alin. (3¹) va avea următoarea redacție: „(3¹) În cazul dizolvării partidului politic prin hotărâre judecătorească, ministerul va solicita Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor juridice inițierea procedurii de lichidare a acestuia. În cazul declarării neconstituționalității unui partid politic, după recepționarea Hotărârii Curții Constituționale, dar nu mai târziu de 3 zile de la această dată, ministerul va solicita Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor</p>	<p>Guvernul RM</p> <p>Referitor la pct. 2 al art. II (intervențiile în cuprinsul art. 22 din lege), venim cu sugestia ca în alin. (3¹), textul „<i>odată cu recepționarea Hotărârii Curții Constituționale,</i>” să se substituie cu textul „<i>după recepționarea Hotărârii Curții Constituționale, dar nu mai târziu de 3 zile de la această dată,</i>”, iar ultima propoziție din alineatul dat să fie exclusă, în contextul în care aceasta aparent ar dubla prevederea de la alin. (3¹) cu care se propune a se completa art. 23 din lege (ultima propoziție din acest alineat). Pentru a elucida situația cu acești pași necesari a fi întreprinși și asigura o formulare logică a prevederilor respective din proiectul de lege, venim aici cu următoarele propuneri de intervenție:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a completa art. 22 cu un alineat nou – (4¹), cu următorul cuprins: „(4¹) <i>Comisia de lichidare a partidului politic declarat neconstituțional, creată conform alin. (4), solicită Agenției Servicii Publice să înregistreze în Registrul de stat al persoanelor juridice inițierea procedurii de lichidare a partidului.</i>”; - în alineatul (3¹) cu care se propune a fi completat art. 23 din lege, ultima propoziție urmează a fi reformulată după cum urmează: „(...) <i>Informația despre membrii desemnați în calitate de lichidatori se notifică Agenției Servicii Publice prin intermediul aceleiași cereri a</i> 	<p>Art. II. – Legea nr. 294/2017 privind partidele politice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 42-44, art. 119) se modifică după cum urmează:</p> <p>2. Articolul 22:</p> <p>la alineatul (2), litera e) se abrogă;</p> <p>alineatul (3) va avea următorul cuprins: „(3) Hotărârea definitivă a instanței judecătorești cu privire la dizolvarea partidului politic și Hotărârea Curții Constituționale prin care se declară neconstituțional un partid politic se remit Ministerului Justiției.”;</p> <p>se completează cu alineatul (3¹) cu următorul cuprins:</p>

<p>„(3¹) În cazul dizolvării partidului politic prin hotărâre judecătorească, ministerul va solicita Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor juridice inițierea procedurii de lichidare a acestuia. În cazul declarării neconstituționalității unui partid politic, odată cu recepționarea Hotărârii Curții Constituționale, ministerul va solicita Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor juridice faptul declarării neconstituționalității partidului politic respectiv. Subsecvent, urmare a creării comisiei de lichidare a partidului politic declarat neconstituțional, aceasta va solicita Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor juridice inițierea procedurii de lichidare a partidului.”;</p> <p>la alineatul (4), cuvântul „dizolvarea” se substituie cu cuvântul „lichidare”, iar după cuvintele „hotărâri definitive a judecătoriai” se completează cu cuvintele „sau a Hotărârii Curții Constituționale privind declararea neconstituționalității unui partid politic”.</p>	<p><i>comisiei de lichidare prevăzute la art. 22 alin. (4¹), care va nota în Registrul de stat al persoanelor juridice calitatea oficială a acestor persoane.”.</i></p>	<p>juridice faptul declarării neconstituționalității partidului politic respectiv.”</p> <p>Articolul 22 se completează cu alineatul (4¹) cu următorul cuprins:</p> <p>„(4¹) Comisia de lichidare a partidului politic declarat neconstituțional, creată conform alin. (4), solicită Agenției Servicii Publice să înregistreze în Registrul de stat al persoanelor juridice inițierea procedurii de lichidare a partidului.”;</p>
<p>14</p>	<p><u>Directia generală juridică</u></p> <p>La pct. 2 al art. II din proiect în ambele cazuri (pentru completarea propusă la art. 22 și art. 23 din Legea nr. 294/2007) textul „se completează cu alineatul (3¹)” se va substitui cu textul „<u>articolul se completează cu alineatul (3¹)</u>”. Obiecția dată o reiterăm și completării art. 23 cu alineatul (5¹);</p>	<p>Se acceptă.</p>
<p>15</p>	<p><u>Comisia Electorală Centrală</u></p> <p>1. La punctul 2, articolul 22 alineatul (3¹), se propune excluderea textului „Subsecvent, urmare a creării comisiei de lichidare a partidului politic declarat neconstituțional, aceasta va solicita Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor juridice inițierea procedurii de lichidare a partidului.”, deoarece se dublează cu norma propusă la punctul 3, articolul 23 alineatul (3¹) din proiectul de lege - unde, juridic, prevederea se încadrează mai armonios.</p>	<p>Se acceptă.</p>
<p>16.</p>	<p><u>Directia generală juridică</u></p>	
<p>Art. II. – Legea nr. 294/2017 privind partidele politice (Monitorul Oficial al Republicii</p>		

<p>Moldova, 2008, nr. 42-44, art. 119) se modifică după cum urmează:</p> <p>3. Articolul 23:</p> <p>la alineatul (3), textul „și d)” se exclude;</p> <p>se completează cu alineatul (3¹) cu următorul cuprins:</p> <p>”(3¹) Dacă lichidarea partidului politic se efectuează potrivit art. 22 alin. (1) lit. d), din cadrul comisiei de lichidare constituite potrivit art. 22 alin. (4) Ministerul Justiției desemnează unul sau mai mulți membri care vor exercita atribuțiile de lichidatori. Repartizarea atribuțiilor între lichidatori se decide în cadrul comisiei de lichidare. Membrii desemnați lichidatori solicitează Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor juridice inițierea procedurii de lichidare a partidului.”;</p> <p>se completează cu alineatul (5¹) cu următorul cuprins:</p> <p>”(5¹) În cazul partidelor politice declarate neconstituționale, prevederile art. 230 alin. (5) din Codul civil nu se aplică. Dacă din inventar rezultă un excedent al pasivelor față de active, lichidatorul va continua procedura de lichidare fără a intenția procesul de insolvabilitate a partidului politic declarat neconstituțional.”.</p>	<p>Completarea art. 23 din Legea nr. 294/2007 cu alin. (3¹) stabilește că „dacă lichidarea partidului politic se efectuează potrivit art. 22 alin. (1) lit. d), din cadrul comisiei de lichidare constituite potrivit art. 22 alin. (4) Ministerul Justiției desemnează unul sau mai mulți membri care vor exercita atribuțiile de lichidatori. Repartizarea atribuțiilor între lichidatori se decide în cadrul comisiei de lichidare. Membrii desemnați lichidatori solicitează Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor juridice inițierea procedurii de lichidare a partidului.”</p> <p>În acest context atragem atenția că nici din conținutul Legii nr. 294/2007 și nici din textul proiectului de lege nu sunt clare criteriile/calificativele care vor sta la baza deciziei în ceea ce privește determinarea numărului necesar - „unul sau mai mulți” membri care vor exercita atribuțiile de lichidatori.</p> <p>Prin urmare, întru asigurarea respectării principiului clarității și previzibilității normei juridice (art. 3 din Legea nr. 100/2017) recomandăm revizuirea și/sau completarea conținutului proiectului cu normele de rigoare.</p>	<p>Comisia a luat act de propunerea DGJ. Norma se va expune în redacția propusă de autori.</p>
<p>17.</p>	<p>Guvernul RM - în alineatul (3¹) cu care se propune a fi completat art. 23 din lege, ultima propoziție urmează a fi reformulată după cum urmează: „(...) Informația despre membrii desemnați în calitate de lichidatori se notifică Agenției Servicii Publice prin intermediul aceluiași cereri a comisiei de lichidare prevăzute la art. 22 alin. (4¹), care va nota în Registrul de stat al persoanelor juridice calitatea oficială a acestor persoane.”.</p>	<p>Se acceptă. Norma va avea următoarea redacție:”(3¹) Dacă lichidarea partidului politic se efectuează potrivit art. 22 alin. (1) lit. d), din cadrul Comisiei de lichidare constituite potrivit art. 22 alin. (4) Ministerul Justiției desemnează</p>

18		<p>Guvernul RM în contextul intervențiilor propuse prin intermediul proiectului dat, venim cu propunerea de a realiza o intervenție suplimentară în cuprinsul art. 23 alin. (7) din Legea nr. 294/2007 prin care s-ar exclude atribuția Ministerului Justiției de a aproba bilanțul de lichidare întocmit de lichidatori (pe care o considerăm improprie ministerului) și s-ar atribui această funcție către Comisia de lichidare prevăzută la art. 22 alin. (4) din aceeași lege</p>	<p>unul sau mai mulți membri care vor exercita atribuțiile de lichidatori. Repartizarea atribuțiilor între lichidatori se decide în cadrul Comisiei de lichidare. Informația despre membrii desemnați în calitate de lichidatori se notifică Agenției Servicii Publice prin intermediul aceleași cereri a comisiei de lichidare prevăzute la art. 22 alin. (4¹), care va nota în Registrul de stat al persoanelor juridice calitatea oficială a acestor persoane”;</p>
19	<p>Promo -LEX Recomandă a fi analizate suplimentar următoarele aspecte:</p>	<p>Se acceptă. Art. II. pct.3 din proiectul de lege se completează în final cu următoarea prevedere: ”Alineatul (7) va avea următoarea redacție: (7) După încheierea procedurii de lichidare a partidului politic, lichidatorii întocmesc bilanțul de lichidare și îl prezintă Comisiei de lichidate care îl aprobă cu votul majorității membrilor săi, cu excepția membrilor care sunt desemnați în calitate de lichidatori și au participat la întocmirea bilanțului.”.</p>	<p>I. Proiectul de lege, în partea ce vizează modificarea legislației</p>

- Modificarea cadrului legal electoral înainte de alegeri sau în timpul perioadei electorale nu este recomandată de Codul bunelor practici în materie electorală.
- Examinarea suplimentară a necesității și proporționalității propunerii privind includerea unui nou temei de restricționare a dreptului de a fi ales;
În raport cu persoanele - membri ai organului executiv al partidului politic declarat neconstituțional o măsură de restricționare temporară a dreptului de a fi ales ar putea fi justificată, în anumite condiții, luând în considerare importanța deciziilor luate de membrii acestui organ în cadrul partidului.
În raport cu persoanele care ocupau funcții electivă sau care erau pe listele de candidați supleanți
- această măsură nu poate fi justificată, decât dacă se demonstrează vinovăția individuală a fiecărei persoane

electorale nu prejudiciază principiile stabilității raporturilor electorale, nefiind vizate elementele fundamentale ale dreptului electoral, precum sistemul electoral și modalitatea de constituire a circumscripțiilor electorale sau a organelor electorale.

Inițiativa legislativă nu vizează *stricto sensu* modificarea elementelor fundamentale ale dreptului electoral.

În același timp, menționăm că procesul de ajustare a legislației electorale a demarat anterior începerii perioadei electorale (7 august 2023), iar, pentru predictibilitatea și stabilitatea cadrului normativ electoral, modificările legislative urmează a fi adoptate, cu intrarea în vigoare a acestora anterior acestei perioade.

2. Urmare a examinării proiectului prin prisma criteriilor de proporționalitate menționăm că dreptul de a fi ales nu este unul absolut și ii pot fi impuse anumite restricții. Codul de bune practici în materie electorală, la pct. 1.1. lit. d., stabilește că privarea cetățenilor de dreptul de a alege și de a fi aleși poate fi prevăzută, dar numai sub rezerva următoarelor condiții cumulative: privarea trebuie să fie prevăzută de lege; principiul proporționalității trebuie să fie respectat; condițiile privării cetățenilor de dreptul de a fi ales pot fi mai flexibile decât cele

			<p>prevăzute pentru dreptul de a alege.</p> <p>Condiția de proporționalitate este conținută și în art. 29 din Codul administrativ nr. 116/2018, conform căruia o măsură întreprinsă de autoritățile publice este proporțională dacă: a) este potrivită pentru atingerea scopului urmărit în temeiul împuternicirii atribuite prin lege; b) este necesară pentru atingerea scopului; c) este rezonabilă. Măsura întreprinsă de autoritățile publice este una rezonabilă dacă ingerința produsă prin ea nu este disproporționată în raport cu scopul urmărit.</p> <p>În scopul asigurării principiului proporționalității a fost revăzută lista subiecților cărora urma a le fi aplicată prevederea legală a art. I din proiect, fiind excluși candidații supleanți.</p>
20.		<p>Deputat Olesia Stamate</p> <p>Proiectul se completează cu un nou Articol III cu următorul cuprins:</p> <p>”Art.III. – Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 41–44, art. 120), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:</p> <p>1. La articolul 181¹ la alineatul (1) după cuvântul „alegătorului” se completează cu cuvintele „sau susținătorului”.</p> <p>2. La articolul 181² alineatul (5) va avea următorul cuprins:</p> <p>„(5) Acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic, a grupului de inițiativă sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale</p> <p>se pedepsește cu închisoare de la 6 la 10 ani cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 10 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>1. La articolul 181¹ la alineatul (1) după cuvântul „alegătorului” se completează cu cuvintele „sau susținătorului”. De asemenea, titlul articolului se va expune în următoarea redacție: ”Articolul 181¹. Coruperea electorală”</p> <p>2. . La articolul 181² alineatul (5) va avea următorul cuprins:</p> <p>„(5) Acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic, a grupului de inițiativă sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a</p>

în mărime de la 15000 la 40000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.”

3. La articolul 181³ în sancțiune, textul „cu închisoare de la 3 la 5 ani” se substituie cu textul „cu închisoare de la 3 la 6 ani”.

4. Codul se completează cu articolele 324¹ și 325¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 324¹. Corupere politică pasivă

(1) Pretinderea, acceptarea sau primirea, personal sau prin mijlocitor, de către o persoană publică în exercitarea mandatului obținut în rezultatul alegerilor de bunuri, servicii, privilegiu sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru a pleca (părăsi) din formațiunea politică și/sau pentru a adera la o altă formațiunea politică, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 unități convenționale.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

a) cu extorcarea de bunuri sau servicii enumerate la alin.(1);

b) în proporții mari

se pedepesc cu închisoare de la 5 la 10 ani, cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 10 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvârșite:

a) de o persoană cu funcție de demnitate publică;

b) în proporții deosebit de mari;

c) în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale,

se pedepesc cu închisoare de la 7 la 15 ani cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

Articolul 325¹. Coruperea politică activă

(1) Promisiunea, oferirea sau darea, personal sau prin mijlocitor, unei persoane publice în exercitarea mandatului obținut în rezultatul alegerilor de bunuri, servicii, privilegiu sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru a pleca (părăsi) din formațiunea politică și/sau pentru a adera la o altă formațiunea politică, se pedepsește cu închisoare de până la 6 ani cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

a) de două sau mai multe persoane;

b) în proporții mari

se pedepesc cu închisoare de la 3 la 7 ani cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 unități convenționale.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvârșite:

a) în proporții deosebit de mari;

b) în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale,

unei organizații (asociații) criminale

se pedepesc cu închisoare de la 6 la 10 ani cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 10 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 15000 la 40000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.”

3. La articolul 181³ în sancțiune, textul „cu închisoare de la 3 la 5 ani” se substituie cu textul „cu închisoare de la 3 la 6 ani”.

4. Codul se completează cu noi componente de infracțiune după cum urmează:

„Articolul 324¹. Corupere politică pasivă

(1) Pretinderea, acceptarea sau primirea, personal sau prin mijlocitor, de către o persoană publică în exercitarea mandatului obținut în rezultatul alegerilor de bunuri, servicii, privilegiu sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru a pleca (părăsi) din formațiunea politică și/sau pentru a adera la o altă formațiunea politică,

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 unități convenționale.

se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 12 ani cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 14000 la 18000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Persoana care a promis, a oferit sau a dat bunuri ori servicii enumerate la art.324¹ este liberată de răspundere penală dacă ele i-au fost extorcate sau dacă persoana s-a autodenunțat neștiind că organele de urmărire penală sunt la curent cu infracțiunea pe care a săvârșit-o.”

Argumentare. Modificările operate la Codul penal urmăresc majorarea pedepsei în cazul acceptării cu bună știință a finanțării partidului politic din partea unui grup criminal organizat. Or, pedeapsa prevăzută la art. 181² alin. (5) din redacția actuală, nu respectă principiul proporționalității, luând în considerare pericolul social generat de implicarea unui grup criminal organizat, într-un proces democratic de o importanță deosebită.

Suplimentar, prevederile amendamentului implică majorarea pedepsei cu închisoarea pentru finanțarea ilegală a partidelor politice, a grupurilor de inițiativă, a concurenților electorali, întrucât practica din ultima perioadă a demonstrat că investigarea acestei infracțiuni este îngreunată și necesită utilizarea tuturor mijloacelor procesuale pentru aflarea adevărului și atingerea scopului legii penale. Din acest considerent, reținem că majorarea sancțiunii va face posibilă efectuarea măsurilor speciale de investigații și cercetarea mai eficientă a finanțării ilegale a partidelor.

Adițional, se propune completarea Codului penal cu art. 324¹ și 325¹, prin care se introduc două componente infracționale noi – corupere politică pasivă, și respectiv, corupere politică activă. Astfel, latura obiectivă a infracțiunii propuse la art. 324¹ va consta în pretinderea, acceptarea sau primirea, personal sau prin mijlocitor, de către o persoană publică în exercitarea mandatului obținut în rezultatul alegerilor de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă ce nu i se cuvin pentru a părăsi formațiunea politică și/sau pentru a adera la o altă formațiune.

Concomitent, coruperea politică activă – art. 325¹ are ca latură obiectivă promisiunea, oferirea sau darea, personal sau prin mijlocitor, unei persoane publice în exercitarea mandatului obținut în rezultatul alegerilor de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru a pleca (părăsi) din formațiunea politică și/sau pentru a adera la o altă formațiunea politică.

Pentru ambele componente de infracțiune, propuse spre reglementare, sunt prevăzute și formele agravante ale acestora.

Necesitatea unor astfel de componente de infracțiune pornește de la imperativul de combatere a fenomenului coruperii politice a persoanelor care exercită un mandat obținut ca rezultat al alegerilor și care urmărește scopul de a instaura o guvernare subordonată intereselor înguste a unor grupări obscure, fenomen care, prin caracterul său, prezintă o amenințare pentru instituțiile fundamentale ale statului, viciază procesele politice, administrative, judiciare și atentează la securitatea statului. Prin încurajarea traseismului politic se atentează direct la reprezentarea proporțională a opțiunilor politice ale cetățenilor care au participat la alegeri. Voința cetățenilor devine obiect al tranzacțiilor ilegale a unor grupuri criminale.

Se constată că, în cadrul legislației penale nu există componente infracționale care nemijlocit incriminează practicile de comercializare a mandatului primit din partea cetățenilor de a activa în

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

a) cu extorcare de bunuri sau servicii enumerate la alin.(1);

b) în proporții mari

se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 10 ani, cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 10 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvârșite:

a) de o persoană cu funcție de demnitate publică;

b) în proporții deosebit de mari;

c) în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale,

se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 15 ani cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

Articolul 325¹. Coruperea politică activă

(1) Promisiunea, oferirea sau darea, personal sau prin mijlocitor, unei persoane publice în exercitarea mandatului obținut în rezultatul alegerilor de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru a pleca (părăsi) din

beneficiul grupurilor criminale în dezinteresul alegătorului. Prin urmare, se propune introducerea unor componente de infracțiuni în acest sens.

Intervenția legiuitorului este iminentă pentru asigurarea unei protecții mai bune a valorilor sociale vizate mai sus, sporirea gradului de corectitudine a proceselor de exercitare a mandatului, oglindirea mai fidelă a voinței corpului alegătorilor în componența organelor de conducere a statului, și, cel mai important, garantarea unui climat favorabil dezvoltării democratice a societății, coroborat cu întărirea statului de drept.

formațiunea politică și/sau pentru a adera la o altă formațiunea politică, se pedepsește cu închisoare de până la 6 ani cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

a) de două sau mai multe persoane; b) în proporții mari

se pedepesc cu închisoare de la 3 la 7 ani cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 unități convenționale.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvârșite:

a) în proporții deosebit de mari;

b) în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale,

se pedepesc cu închisoare de la 6 la 12 ani cu amendă în mărime de la 6000

la 8000 unități convenționale, iar

persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 14000 la

18000 unități convenționale cu

privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Persoana care a promis, a oferit sau a dat bunuri ori servicii enumerate

la art.324¹ este liberată de răspundere

penală dacă ele i-au fost extorcate sau dacă persoana s-a autodenunțat

neștiind că organele de urmărire

penală sunt la curent cu infracțiunea pe care a săvârșit-o.”

Președintele Comisiei

Olesia STAMATE